

LITERAIRE ARCHIEFSTUDIE

Herm & Kloas: De Evolutie van een Betuws Gedicht

Hoe een eenvoudig gesprek tussen twee boeren in 10 jaar tijd veranderde in een harde levensles.

Gebaseerd op de teksten van J.J. Cremer (1864 & 1874)

De Tijdlijn van een Levend Document

April 1863

J.J. Cremer schrijft het originele gedicht "Herm en Kloas".

1864

Eerste publicatie in het Nederlandsch Magazijn. Een pastoraal, observerend gedicht.

Juli 1873

Cremer pakt het werk opnieuw op en voegt een donkere, afsluitende epiloog toe.

1874

Tweede publicatie. De titel verandert subtiel naar "Harmen en Kloas" en het dialect wordt aangescherpt.

Twee Boeren, Twee Wereldbeelden

Herm (later Harmen)

- De eeuwige optimist.
- Ziet in elke weersomstandigheid een voordeel voor de gewassen.
- Beschouwt de natuur als een zegen.

Kloas

- De eeuwige pessimist.
- Focust uitsluitend op persoonlijk ongemak en financieel risico.
- Ziet uitsluitend de schaduwkant van elk succes.

De Actie & Reactie Matrix (Oorspronkelijke opzet 1863)

	Herm (De Optimist)	Kloas (De Pessimist)
Deel I: Zon & Hitte	"Den heerliksten oogst die veurspel ik van 't joar." [Ziet groei]	"Nee man, met zoo'n hits mo'k bezwieken... alles verdreugt" [Voelt pijn]
Deel II: Regen	"Mins, as botter zoo'n rêgen... 'k nuum 'et zêgen" [Ziet voeding]	"Sliknatte vuut', en dan krampen ien 't lief!" [Voelt ziekte]
Deel III: De Oogst	"Gezegend veur allen, zoo'n oogst van geweld!" [Ziet welvaart]	"Moar ielkeen krek eender; woar mot dat noar toe...?" [Ziet marktverval]

De Taalkundige Evolutie: 1864 vs. 1874

Tussen de eerste en tweede publicatie veranderde Cremer niet alleen de naam van de hoofdpersoon, maar sleutelde hij actief aan het metrum, de interpunctie en het Betuwse dialect.

Het Doel van de Revisie

De herziene tekst maakt Kloas nòg dramatischer in zijn klachten en vergroot de theatrale tegenstelling tussen de twee mannen.

Detailanalyse: De Eerste Ontmoeting (Deel I)

1864 Editie

Gemergen buur Kloas : jong
zoo'n wermte is 'en wonder,

geen druppel veur 't vee.

1874 Herziene Editie

CemergenX buur Kloas !
Jong, wa'n weertje !!
Overheerlik !
k heb 'en dorst wel veur twee.

Let op de explosieve toename van uitroeptekens in 1874. Waar de Kloas van 1864 enkel klaagt over droogte voor het vee, eist de Kloas van 1874 de slachtofferrol persoonlijk op ("dorst wel veur twee").

Volop : achterop, da's mien leêring, aboe !

(In 1874 gewijzigd naar: "...Verstoan !?")

De 19e-eeuwse Landbouweconomie

Kloas verwoordt hier een harde economische realiteit: een **overvloedige oogst** ("volop") voor iedereen betekent dat het **marktaanbod stijgt** en de **prijzen kelderen**. De **winst blijft achter** ("achterop"). Zelfs in ultiem succes vindt de pessimist een reden tot falen.

In juli 1873, precies tien jaar nadat
J.J. Cremer de originele dialoog
schreef, pakt hij zijn pen weer op.

*Hij besluit dat het gedicht nog niet af is. Hij voegt vier regels toe
die de toon van het hele werk permanent veranderen...*

De Plotwending (Toegevoegd in 1874)

Nou tien joaren loater leit
Kloas ien 'en kist:
Volop ?
Achterop ? —
??? ←
Geen mins die 'em mist !

De ultieme reductie van zijn levensfilosofie. De economische zorgen van tien geleden doen er in de dood absoluut niet meer toe.

De Les van Harmen en Kloas

De Versie van 1864: Een Betuwse Observatie

Oorspronkelijk was het gedicht een charmante slice-of-life. Een neutrale registratie van twee herkenbare boerentypes en hun tegengestelde karakters.

De Versie van 1874: Een Harde Moraal

Met de toevoeging van de epiloog transformeert Cremer het werk in een donkere fabel. De boodschap is meedogenloos: een leven lang klagen beschermt je niet tegen de dood, het zorgt er alleen voor dat niemand rouwt als je er niet meer bent.